

Pastores vobis vobis. Esortazione apostolica post sinodale di Sua Santità Giovanni Paolo II all'episcopato, al clero e ai fedeli circa la formazione dei sacerdoti nelle circostanze attuali, Libreria editrice Vaticana 1992, 181 str.

Današnji lik svećenika nalazimo oslikan u apostolskoj pobudnici Sv. Oca Ivana Pavla II. *Dat ću vam pastire*, koja, upućena episkopatu, kleru i vjernicima, izričito govori o svećeničkom odgoju u današnjim prilikama, ali se bavi i obilježjima današnjeg svećenika, posebice u drugom, trećem i šestom poglavlju. Papa donosi misli posljednje biskupske Sinode, koje u mnogo čemu proširuje. Obilježja svećeničkog lika današnjice mogu se promatrati kroz: narav i poslanje ministerijalnog svećeništva, duhovni život svećenika i trajno svećeničko obrazovanje.

1. NARAV I POSLANJE MINISTERIJALNOG SVEĆENIŠTVA

Razumljivo je da se sve značajke svećeničkog lika moraju temeljiti na naravi i poslanju svećenika: "Spoznaja naravi i poslanja ministerijalnog svećeništva je neodreciva pretpostavka i istodobno najsigurniji vodič i najuspješniji poticaj da bi se u Crkvi razvilo pastoralno djelovanje oko promicanja i raspoznavanja svećeničkih zvanja i odgoja pozvanih za službu sv. Reda. Ispravna i produbljena spoznaja naravi i poslanja ministerijalnog svećenika je put koji treba slijediti (...) da bi se izašlo iz krize svećeničkog identiteta" (br. 11).

Narav ministerijalnog svećeništva. Svećenički identitet, poput svakog kršćanskog identiteta, ima svoj izvor u Presvetom Trojstvu, koje se objavljuje i priopćava ljudima u Kristu, tvoreći u njemu i preko njega Crkvu kao klicu i početak kraljevstva Božjega. Unutar otajstva Crkve, kao otajstva zajedništva s Presvetim Trojstvom, objavljuje se svaki kršćanski identitet, pa stoga i identitet svećenika i njegove službe. Stvarno, svećenik je, na temelju posvećenja kojeg prima sakramentom reda, poslan od Oca, upriličen je Isusu Kristu, Glavi i Pastiru svoga naroda, da bi živio i djelovao snagom Duha Svetoga na službu Crkvi i za spasenje svijeta. Stoga je bitno obilježje svećeničkog identiteta "odnosnost" -(relacionalnost)- (usp. br. 12). Crkva, kao otajstvo, nalazi se u bitnom odnosu prema Kristu. Ona je njegova Punina, Tijelo, Zaručnica. Ona je "znak" i "živa uspomena" njegove trajne prisutnosti i djelovanja među nama i za nas. Svećenik otkriva istinu o sebi u tome da bude dionik u djelovanju samoga Krista, vrhovnog i jedinog svećenika novog i vječnog Saveza (usp. br. 12). Krist je u sebi savršeno očitovao identitet novozavjetnog svećeništva, kako kroz svoj zemaljski život, tako osobito kroz središnji događaj

svoje muke, smrti i uskrsnuća. "S jednom i konačnom žrtvom križa Isus priopćuje svim svojim učenicima dostojanstvo i poslanje svećenika Novoga i vječnoga Saveza (...) koje u Kristu ima ne samo vlastitu autentičnu sliku, nego također od njega prima stvarno i ontološko sudjelovanje u njegovom vječnom i jedinom svećeništvu, kojemu se mora upriličiti cijelim svojim životom" (br. 13).

Poslanje ministerijalnog svećeništva. U svećeničku službu Novoga saveza Isus poziva k sebi tijekom svojega zemaljskog života neke učenike. S posebnim autoritetom zove i postavlja Petra i Dvanaesticu, kojima već za vrijeme svoje javne službe, a posebice poslije smrti i uskrsnuća, podjeljuje posebne ovlasti u budućoj zajednici i za evangeliziranje svih naroda. Za ostvarenje tog poslanja Isus daje apostolima, po posebnom daru izlivanja Duha Svetoga, istu mesijansku vlast koju je i sam primio od Oca. Tako "Isus uspostavlja usku vezu između službe koja je povjerena apostolima i svog vlastitog poslanja (...). Znak i pretpostavka autentičnosti i plodnosti tog poslanja je jedinstvo apostola s Isusom i međusobno, kako to svjedoči osobito Isusova velikosvećenička molitva" (br. 14). Apostoli, postavljeni od Gospodina, ostvarit će svoje poslanje postavljajući biskupe, prezbitere i đakone, kojima se polaganjem ruku priopćuje dar Duha Svetoga te su pozvani i osposobljeni za službu pomirenja, upravljanja Božjim pukom i poučavanja. "Svećenici su pozvani da produže prisutnost Krista, jedinog i vrhovnog pastira, ostvarujući njegov stil života i postajući njegova prepoznatljiva slika posred stada koje im je povjerenom" (br. 15). Zbog takvog odnosa prema Kristu svećenik je intimno povezan i s Crkvom. Svećenička služba je komunitarna, u okviru zajednice. "Svaki svećenik, bilo dijecezanski bilo redovnički, sjedinjen je s drugim članovima prezbiterija na temelju sakramenta reda posebnim vezama apostolske ljubavi, službe i bratstva. Doista, svi svećenici, bilo dijecezanski bilo redovnički, imaju udio na jedinom svećeništvu Krista Glave i Pastira, rade za istu stvar, to jest za izgrađivanje Kristova Tijela koje iziskuje mnogostruke službe i nova prilagođivanja, osobito u ova vremena, i obogaćuje se tijekom stoljeća uvijek novim karizmama" (br. 16).

Svećenici ne zamjenjuju nego promiču krsno svećeništvo Božjega naroda, pomažući laicima da potpuno vrše svoju specifičnu ulogu u poslanju Crkve. Premda se ministerijalno svećeništvo od općeg svećeništva razlikuje ne samo stupnjem nego i bitno, ipak oba, jer potiču od jedinog Kristova svećeništva, moraju biti usklađeni. "Ministerijalno svećeništvo stvarno ne znači po sebi veći stupanj svetosti s obzirom na opće svećeništvo vjernika, nego je preko njega dan svećenicima od Krista u Duhu poseban dar, da mogu pomagati Božjem puku da vjerno i potpuno vrši opće svećeništvo koje mu je podijeljeno" (br. 17). Svećenici moraju biti prožeti i misionarskim duhom koji ih navikava ići ususret potrebama čitave Crkve. Osim toga, svećenik mora biti čovjek dijaloga, pozvan stvarati odnose bratstva, služenja zajedničkom traženju istine s vjernicima drugih

religija i sa svim ljudima dobre volje. On je posebno poslan siromasima, slabijima i potrebnima prema Isusovim riječima: "Ne treba zdravima liječnik, nego bolesnima. Nisam došao zvati pravednike, nego grešnike" (Mk 2,17). Pastoralna zadaća nove evangelizacije traži novi žar i nove metode, novi izričaj naviještanja i svjedočenja evanđelja. Od svećenika se traži temeljito i cjelovito uranjanje u Kristovo otajstvo da bi bio kadar ostvariti novi stil života označen dubokim unutarcrkvenim zajedništvom i plodnom suradnjom sa svima, u poštivanju i promicanju raznih uloga, karizmi i službi unutar crkvene zajednice. "Život i služba svećenika nastavak su života i djelovanja samoga Krista. To je naš identitet, naše pravo dostojanstvo, izvor naše radosti, sigurnost našeg života" (br. 18).

2. DUHOVNI ŽIVOT SVEĆENIKA

Svećenik je obavezan težiti za svetošću, koja se temelji na redovitom i novom posvećenju Bogu preko ređenja. K tome nužno pridolaze elementi povezani s upriličenjem svećenika Kristu, Glavi i Pastiru Crkve, s poslanjem i službom koja mu nalaže da bude živa slika Krista, vječnog svećenika i da djeluje "in persona Christi", očitujući svojim čitavim životom, na izvoran način, evanđeoski radikalizam.

Duhovnost prožeta služenjem. Po sakramentalnom posvećenju svećenik je upriličen Isusu Kristu i prima kao dar udioništvo u auktoritetu kojim Krist upravlja Crkvom preko svoga Duha. Isus Krist je Glava Crkve, svojega Tijela, ali u smislu služenja: "Sin Čovječji nije došao da mu služe, nego da on služi i dadne život svoj kao otkup mjesto svih" (Mk 10,45). Isusova se služba ispunja u potpunom daru sebe, do smrti na križu. "Auktoritet dakle Isusa Krista podudara se s njegovom službom, s njegovim darom, s njegovim potpunim, poniznim, dragovoljnim predanjem Crkvi. I sve to u savršenoj poslušnosti Ocu. On je pravi patnički Sluga Gospodnji, ujedno svećenik i žrtva. Ovim uzorom (...) nadahnuta je duhovna egzistencija svakog svećenika, upravo kao zahtjev njegova upriličenja Isusu, Glavi i služi Crkve" (br. 21).

Svjedočenje Kristove zaručničke ljubavi. Kristovo samodariivanje Crkvi opisano je u Novom zavjetu izrazima zaručničke ljubavi. Crkva je uistinu Tijelo u kojem je djelotvoran Krist, ali je i Zaručnica koja izvire kao nova Eva iz otvorenog Otkupiteljeva boka na križu: Stoga Krist stoji "pred" Crkvom, "hrani je i brine se za nju" (usp. Ef 5,29). Svećenik je pozvan biti živa slika Isusa Krista, Zaručnika Crkve. On ostaje dio zajednice vjernika ali, usred svog specifičnog upriličenja Kristu, nalazi se u zaručničkom stavu pred zajednicom; postavljen da se, poput Krista, u služenju brine za Crkvu, i pozvan da u svom životu proživljava ljubav Krista zaručnika prema Crkvi zaručnici. Svećenički život mora biti svjedočanstvo Kristove zaručničke ljubavi (usp. br. 21).

Dar samog sebe - sinteza pastoralne ljubavi. Unutarnje počelo koje usmjerava duhovni život svećenika je pastoralna ljubav. Udioništvo u pastirskoj ljubavi Isusa Krista je dar Duha Svetoga i poziv na slobodni odgovor života. Bitni sadržaj te pastirske ljubavi je posvećenijski dar samoga sebe Crkvi, ukoliko je ona Zaručnica i Tijelo Kristovo. Svećenik ljubi Krista u Crkvi, te mu ova ljubav postaje izvorom, kriterijem, mjerom i poticajem služenja. Ova "pastirska ljubav, koja ima svoj specifični izvor u sakramentu Reda, nalazi svoj puni izražaj i svoju vrhovnu hranu u Euharistiji (...) ona ne samo da izvire iz Euharistije nego u njenom slavljenju nalazi svoje najuzvišenije ostvarenje" (br. 23).

Posvećenje za poslanje. Pomazanje Duhom Svetim označilo je početak Isusova poslanja naviještanja evanđelja (usp. Lk 4,18). To pomazanje označuje posvećenje za poslanje, te tako i samo poslanje stoji pod posvetiteljskim utjecajem Duha. Odatle izvire i prisni odnos između službe i duhovnog života svećenika. Svećenik je pozvan na savršenstvo života po samim činima koje svakodnevno obavlja a njegova osobna svetost veoma mnogo doprinosi uspješnom vršenju njegove službe. "Živi otajstvo koje ti je stavljeno u ruke!" - eto poziva Crkve ređeniku. Otajstvo, kojega slavi svećenik, jest konačno sam Isus Krist koji je u Duhu izvor svetosti i poziv na posvećenje (usp. br. 24).

Obnavljanje i produbljivanje svijesti o sebi kao Kristovu službeniku. Za duhovni život svećenika bitno je produbljivanje i obnavljanje svijesti da je službenik Isusa Krista. Ta svijest ne samo da odgovara naravi njegova poslanja nego je i odlučujuća za njegov duhovni život, jer Krist ne odabire svećenika kao "stvar" nego kao osobu; on nije neko "pasivno sredstvo", nego "živo sredstvo" Kristove ljubavi. Povezanost s Kristom po sakramentu Reda iziskuje od svećenika da svjesno i slobodno čini u sakramentima ono što kani činiti Crkva. Takav gest uključuje osjećaje i um, odnosno cijeli niz moralnih i duhovnih dispozicija. "Zbog božanskog plana koji hoće uzveličati dar spasenja (...) uspješnost vršenja službe uvjetovana je većim ili manjim ljudskim prihvaćanjem i sudjelovanjem. Posebno, veća ili manja svetost službenika stvarno utječe na naviještanje riječi, slavljenje sakramenta, na vodstvo zajednice u ljubavi" (br. 25.).

Ovisnost duhovnosti o vršenju trostruke službe. Da bi imao osobne koristi od službe riječi, svećenik mora razvijati osobnu povezanost s Božjom riječi. Nije dovoljno poznavati njezin jezični ili egzegetski vid, potrebno joj je pristupati s poučljivim i molitvenim srcem, da bi ona svećeniku nadahnula "Kristove misli". Svećenik je pozvan da osobito u slavljenju sakramenata i "službi časova" živi i svjedoči duboko jedinstvo između vršenja službe i svojeg života. Tu posebno mjesto zauzimaju euharistija i pokora: "Slavljenje Euharistije i služba drugih sakramenata, pastirska revnost, odnos s vjernicima, zajedništvo sa subraćom, suradnja s biskupom, molitveni život, jednom riječju cijela svećenička egzistencija, gubi neminovno na

uvjerljivost ako zbog nemarnosti ili bilo kojeg drugog razloga uzmanjka povremeno i nadahnuto pristupanje sakramentu pokore s pravom vjerom i pobožnošću" (br. 26). Na koncu, svećenik je pozvan voditi zajednicu. Ova "služba upravljanja je vrlo delikatan i zamršen zadatak koji uključuje, osim pažnje prema pojedinim osobama i različitim pozivima, sposobnost usklađivanja svih darova i karizmi koje Duh podiže u zajednici, provjeravajući ih i koristeći za izgradnju Crkve, uvijek u jedinstvu s biskupima. Radi se o službi koja od svećenika zahtijeva dubok duhovni život, bogat onim osobinama i krepostima koje su tipične za osobu koja 'predsjeda' i 'upravlja' nekom zajednicom, za 'starješinu' u najplemenitijem i najbogatijem značenju riječi. Takve su: vjernost, dosljednost, mudrost, primanje svih, ljubezna dobrota, auktoritativna čvrstoća u bitnim stvarima (...) pouzdanje u skriveno djelovanje milosti koje se očituje jednostavnima i siromašnima" (br. 26).

Evandeoski savjeti - izraz evandeoskog radikalizma. Evandeoski radikalizam je nužan zahtjev koji izvire iz Kristova poziva na nasljedovanje. Ovaj zahtjev "se ponovo predlaže svećenicima, ne samo jer su 'u' Crkvi nego i 'pred' Crkvom, ukoliko su upriličeni Kristu, Glavi i Pastiru, osposobljeni i angažirani u redovitoj službi i oživljeni pastoralnom ljubavlju. Povlašteni položaj radikalizma jesu 'evandeoski savjeti' koje Isus predlaže u Govoru na Gori (usp. Mt 5-7)" (br. 27)

Među krepostima koje su svećeniku najpotrebnije jest poslušnost, koja u ovom slučaju ima neke posebne oznake. To je prije svega *apostolska poslušnost*, u smislu služenja Crkvi u njezinom hijerarhijskom ustrojstvu. Nema istinske svećeničke službe mimo zajedništva s Vrhovnim svećenikom i biskupskim zborom, te posebno bez zajedništva s dijecezanskim biskupom, kojima treba iskazivati sinovsko poštovanje i poslušnost. "Svećenička poslušnost nadalje predstavlja jedan komunitarni zahtjev: ona nije poslušnost pojedinca koji se individualno odnosi prema auktoritetu nego je naprotiv duboko uključena u jedinstvo prezbitarija" (br. 28), te ima posebno obilježje pastoralnosti. Proživljavana u ozračju raspoloživosti potrebama i zahtjevima stada, mora biti opravdanao razumna i provjeravana. Život svećenika treba biti potpuno prožet zauzetošću za evanđelje, vjerom, nadom i ljubavlju prema Bogu i njegovim otajstvima.

Među evandeoskim savjetima, *djevičanstvo i celibat* su dragocjeni darovi Božje milosti, koje je Bog dao nekima, da mu se lakše posvete nepodijeljenim srcem. Savršenu uzdržljivost radi Kraljevstva nebeskog Crkva je uvijek držala u posebnoj časti kao znak i poticaj ljubavi te izvor posebne plodnosti u svijetu. U djevičanstvu i celibatu čistoća čuva značenje autentično proživljavane ljudske seksualnosti kroz službu ljubavi i međusobnog darivanja. U djevičanstvu, unatoč odricanju od ženidbe, ostvaruje se "zaručničko značenje" tijela preko zajedništva i osobnog darivanja Kristu i njegovoj Crkvi. U svijetlu ovog naučavanja "lakše se mogu shvatiti razlozi višestoljetnog izbora koji je

Zapadna Crkva napravila i održala unatoč svih poteškoća i prigovora koji su se javljali tokom vjekova, da podijeli red svećeništva samo ljudima koji svjedoče da su pozvani od Boga na čistoću u posvećenosti i stalnom beženstvu" (br. 29). Sinodalni su Oci jasno izrazili svoju misao: "Dok ostaje stalna disciplina Istočnih Crkava, Sinoda, uvjerena da je savršena čistoća dar, podsjeća svećenike da ona tvori neprocjenjivi Božji dar Crkvi i predstavlja proročku vrijednost za današnji svijet. Ova Sinoda ponovo i snažno potvrđuje ono što Latinska Crkva i neki istočni obredi traže, naime da svećeništvo bude podijeljeno samo onim ljudima koji su primili od Boga dar zvanja za čistoću u beženstvu" (br. 29). A da bi živio prema zahtjevima celibata, svećeniku je apsolutno potrebna ponizna i pouzdana molitva, sjedinjena sa sakramentima i asketskim naporom.

Evandeosko siromaštvo označava podvrgavanje svih dobara vrhovnom dobru Boga i njegova kraljevstva. U tom kontekstu siromaštvo svećenika ima posebno pastoralno obilježje, po uzoru na Krista koji je "postao siromah iz ljubavi prema nama". Svećenici "moraju promatrati siromahe i slabije kao one koji su im povjereni na osobit način i biti kadri svjedočiti siromaštvo jednostavnim i strogim životom, budući da su se već navikli odricati od suvišnih stvari (...) jedino siromaštvo osigurava svećeniku raspoloživost da bude poslan tamo gdje je njegovo djelovanje korisnije i nužnije" (br. 30). Ono je uvjet i pretpostavka poučljivosti duha i spremnog nasljedovanja Krista Učitelja. Svećenik mora svjedočiti "prozirnost" u upravljanju dobrima zajednice te poticati ispravniju razdiobu dobara među subraćom. Nutarnja sloboda, podržavana siromaštvom, osposobljuje svećenika za solidarnost sa najslabijima u uspostavi pravednih društvenih odnosa. Siromaštvo svećenika jest znak "preferencijalnog izbora" siromaha, jer je svećenik, i sam siromah, "konkretni znak nepodvrgavanja tiraniji ovoga svijeta koji sve svoje pouzdanje stavlja u novac i materijalnu sigurnost" (br. 30). Sam Isus Krist, koji "ponizi sam sebe do smrti na križu" uzor je evandeoskih savjeta poslušnosti, čistoće i siromaštva, koje svećenik živi kao izraz pastirske ljubavi prema braći.

Eklezijalna duhovnost. Kao svaki kršćanski život, tako i svećenički, mora očitovati eklezijalnu dimenziju, i to već po samom participiranju na svetosti Crkve. Ova je dimenzija posebno značajna u duhovnom životu svećenika poradi njegova upriličenja Kristu, Glavi i Pastiru Crkve. Svećeniku je neophodna svijest "da njegova egzistencija u nekoj partikularnoj Crkvi" tvori, po svojoj naravi, elemenat koji određuje kakvoću kršćanske duhovnosti. U tom smislu svećenik nalazi baš u svojoj pripadnosti partikularnoj Crkvi izvor značenja i kriterij za rasuđivanje i djelovanje koji uobličavaju njegovo pastirsko poslanje i njegov duhovni život" (br. 31).

Misionarski duh. Svaka je svećenička služba dio općeg poslanja koje je Krist povjerio apostolima, pa duhovni život svećenika mora biti duboko označen misionarskim dinamizmom. Stoga, svi svećenici

moraju imati misionarsko srce i duh, te biti otvoreni problemima najudaljenijih dijelova Crkve. Taj se osjećaj mora očitovati u molitvi i posebice u Euharistiji, pa će se "svećenici iz onih biskupija koje više obiluju zvanjima (...) pokazati spremnima da rado vrše svoju službu, uz prethodnu privolu ili poziv vlastitog biskupa, u onim krajevima koji oskudijevaju klerom" (br. 32).

Pouzdanje u Duha Svetoga. Kršćanin vjeruje u djelotvornu prisutnost Kristova Duha u svom životu i djelovanju. Duh Gospodnji je pokretač i svećeničkog duhovnog života. Tako papa piše: "Preko ređenja, predragi, primili ste sam Kristov Duh koji vas čini sličnima njemu, da možete djelovati u njegovo ime i proživljavati u sebi njegove osjećaje. To priso zajedništvo s Kristovim Duhom, dok zajamčuje uspješnost sakramentalnog čina koji činite 'u Kristovoj osobi', traži također da se izrazi u žaru molitve, u dosljednosti života, u pastirskoj ljubavi neumorne službe koja je upravljena spasenju braće. Jednom riječju, traži vaše osobno posvećenje" (br. 33).

3. TRAJNO SVEĆENIČKO OBRAZOVANJE

Teološki i ljudski razlozi. Apostolove riječi Timoteju: "Zato ti pripominjem da raspiriš Božju milost koja je u tebi" (2 Tim 1,6) mogu se opravdano primijeniti na trajno svećeničko obrazovanje, koje svoj posebni temelj i obrazloženje nalazi u dinamizmu sakramenta Reda. Osim toga, postoje jednostavno ljudski razlozi koji na to potiču. Svaki je život, naime, neprestano putovanje prema zrelosti i nema zvanja koje ne bi iziskivalo "držanje koraka s poviješću". Ali, "duša i oblik stalnog svećeničkog obrazovanja je pastoralna ljubav (...) koja potiče svećenika da uvijek bolje upoznaje očekivanja, potrebe, probleme i osjetljivost onih kojima je upravljena njegova služba, u njihovim konkretnim, osobnim, obiteljskim i društvenim prilikama" (br. 70).

Razne dimenzije stalnog obrazovanja. Trajno je obrazovanje nužni nastavak procesa izgrađivanja svećeničke osobnosti, započetog u sjemeništu ili redovničkoj zajednici prije ređenja. Posebno treba imati na umu unutarnju povezanost izobrazbe prije i poslije ređenja, pa stoga ona ne može biti neki čisto profesionalni posao, odnosno izučavanje nekih novih pastoralnih tehnika "nego mora biti živo održavanje općenitog i cjelovitog procesa stalnog dozrijevanja preko produbljivanja svake formativne dimenzije: ljudske, duhovne, intelektualne i pastoralne" (br. 71).

Sudjelujući u svagdanjem životu ljudi svećenik mora proživljavati i produbljivati onu *ljudsku osjetljivost* koja mu omogućuje da shvati i prihvati potrebe, molbe, nade, iščekivanja, radosti i napore zajedničkog življenja, da bude "kadar učiniti svojim ljudsko iskustvo boli u njezinu mnogostrukom očitovanju, od siromaštva do bolesti, od društvene odbačenosti do neznanja, od samoće do materijalnog i moralnog siromaštva" (br. 72).

Evandeoski način života, na koji je svećenik pozvan, traži stalnu *duhovnu izobrazbu*. U "ontološkoj i psihološkoj, moralnoj i sakramentalnoj vezi između Gospodina Isusa i svećenika stoji temelj i istodobno snaga za 'život po Duhu' i za 'evandeoski radikalizam' (br. 72). Papa navodi primjer sv. Karla Boromejskog koji opominje svećenike svojega doba da, brinući se za duše, ne zaborave na svoju duhovnu izgradnju. Posebno sredstvo duhovne izgradnje je molitveni život. "Iskustvo poučava da svakog dana (...) treba ponovo osvajati vanjsku vjernost časovima molitve, kako onim liturgijskim, tako i onim koji su ostavljeni osobnom izboru (...). Svećenik treba trajno težiti pravom osobnom susretu s Isusom, pouzdanom razgovoru s Ocem i dubokom iskustvu Duha" (br. 72).

Svećenik, tijekom čitavog života treba produbljivati *intelektualnu dimenziju* svojeg života, posebno studijem i kulturnim obvezama. Svećenik je pozvan ljudima objavljivati pravo lice Božje i pravo lice čovječje. Da bi vjerno mogao ispuniti svoju misiju, potrebna mu je sposobnost razlikovanja istinske vrijednosti ljudskih mišljenja, makar glasovitih i proširenih. A za to je nužan trajni teološki studij.

Trajno obrazovanje ima i *pastoralni vid*. "Služite jedan drugoga - svaki milošću kakvu je primio - kao dobri upravitelji mnogovrsne Božje milosti!" (1 Pt 4,10), piše sv. Petar. Za svakodnevni život po primljenoj milosti potrebno je biti otvoren pastirskoj ljubavi Isusa Krista, primljenoj po daru Duha. "Put prema zrelosti ne traži samo da svećenik nastavi produbljivati razne dimenzije svoje izobrazbe nego također i da ih znade uvijek skladnije međusobno upotpunjavati, postizujući postupno njihovo unutarnje međusobno jedinstvo: a to će omogućiti pastoralna ljubav. Ona, doista, ne samo da usklađuje i sjedinjuje razne vidove, nego ih specificira kao vidove izobrazbe svećenika (...) žive slike i službenika Isusa, dobrog Pastira" (br. 72). Stalno obrazovanje tako pomaže svećeniku da se ne prepusti čistom "aktivizmu", nego da u svakom životnom razdoblju i na svakoj razini odgovornosti brižno čuva povjereno mu otajstvo, na dobro Crkve i cijelog čovječanstva.

Trajna izobrazba je dužnost ponajprije *mladih svećenika*. Ozbiljnost i solidnost izobrazbe navodi ih na dublje proživljavanje otajstva Božjeg dara svećeništva, te na očitovanje svojih sposobnosti u zajedništvu i suodgovornosti sa subraćom. Makar se može razumjeti izvjesna "zasićenost" svećenika koji je tek izašao iz sjemeništa; opasna je misao da se svećenička izobrazba dovršava završetkom boravka u sjemeništu (usp. br. 76). Trajno je obrazovanje dužnost i *svećenika srednje dobi* jer su mnogostruke opasnosti kojima ih izlaže pretjerana aktivnost i rutina u vršenju službe kao i umišljenost u veličinu vlastitog iskustva. Ne rijetko svećenik zrele dobi trpi od opasnog unutarnjeg zamora i razočaranja nad neuspjesima. Odgovor na to stanje je i trajna izobrazba kao i neprestana uravnotežena provjera samog sebe, da bi mogao sačuvati duh spreman za suočenje s novim

izazovima koje mu postavlja njegovo poslanje. Stalna izobrazba mora zanimati i *starije svećenike*, koji su u nekim Crkvama najbrojniji dio prezbiterija. Ona se za njih ne sastoji toliko u obvezama studija i kulturnog posuvremenjivanja koliko u potvrdi svoje pastirske uloge i mjesta u prezbiteriju, da bi "zahvaljujući svojem iskustvu života i apostolata i sami postali vrijedni učitelji i odgojitelji drugih svećenika" (br. 77).

I svećenicima, koji se zbog napora ili bolesti nalaze u stanju fizičke malaksalosti i moralnog umora, može pomoći trajna izobrazba, potičući ih da vedro i odvažno proslijede svoje služenje Crkvi, ne odvajajući se od zajednice niti od prezbiterija i da se posvete onim pastoralnim službama koje su kadre podržati njihovo svećeništvo. Trajno će im obrazovanje pomoći da sačuvaju živo uvjerenje kako mogu biti aktivni članovi u izgradnji Crkve, posebno po svom sjedinjenju s Kristom patnikom i s braćom i sestrama koji su u Crkvi dionici Kristove muke" (usp. br 77).

Odgovornost za trajno svećeničko obrazovanje. Cijela partikularna Crkva, pod vodstvom biskupa, odgovorna je za poticanje i njegovanje trajnog obrazovanja, koje osigurava ljudsku, duhovnu, intelektualnu i pastoralnu zrelost svećenika, te se pretvara u dobrobit za cijeli Božji narod. "Upravo zajednički život između svećenika i zajednice, ako je mudro vođen i korišten, tvori osnovni doprinos trajnom obrazovanju" (br. 78). U izvjesnom smislu, uz pojedinog svećenika, odgovornost za trajnu izobrazbu pada na biskupa i prezbiterij, ali je, u okviru partikularne Crkve, značajno mjesto pridržano i obiteljima. Posebni trenuci, oblici i sredstva trajne izobrazbe jesu prije svega susreti s biskupom i prezbiterijem, zatim "susreti svećeničke duhovnosti" i "susreti studija i zajedničkog razmišljanja" (usp. br. 80). Među mnogobrojnim pomoćima u svećeničkom obrazovanju mogu se spomenuti i razni oblici zajedničkog života, svećeničkih udruga i praksa duhovnog vodstva (usp. br. 81). "Svaki vid svećeničkog obrazovanja može se povezati s Marijom kao ljudskom osobom koja je više nego ijedna druga odgovorila Božjem pozivu, koja je postala službenica i učenica Riječi sve dotle da je začela u svom srcu i svom tijelu Riječ koja je postala čovjekom da bi ga dala čovječanstvu, koja je pozvana da odgaja jedinog i vječnog svećenika koji je postao poučljiv njezinu majčinskom auktoritetu. Svojim primjerom i svojim zagovorom Presveta Djevica nastavlja bdjeti nad razvojem zvanja i svećeničkog života u Crkvi. Zato smo mi svećenici pozvani da rastemo u solidnoj i nježnoj pobožnosti prema Djevici Mariji, svjedočeći je nasljedovanjem njezinih kreposti i čestom molitvom" (br. 82).